

בס"ד

מבוא וסיכום למאמר השבועי העולמי מהספר הקדוש

אמרי מנחם

פרשת חיי שרה

ע"י התפילה באים למדריגת האהבה שהיא בלב, עד כלות הנפש
ולבוא ע"י התפילה להיות 'שלים בקוב"ה'

ר'קראת שבת לנו ונלכוד

בדורנו צריכים להתפלל יותר בהתלהבות,
מפני גודל הרע אשר נתערב ונתרבה בכל דור ודור,
וצריך להפרידו עלידי אש חזק בתפילה...
כדי לטהר את הלב ולהפרידו מריבוי הפסולת

שנה ז - גליון רפו - פרשת חיי שרה תשפ"ה

תוכן הקונטרס

מבוא..... ד

תוכן..... ו

המאמר..... ז

תמצית המאמר..... ט

הוראה למעשה בעבודת ה'..... י

לקראת שבת פרשת חיי שרה לכו ונלכה..... יא

לוח סדר הלימוד בחודש מרחשון:

פרשת נח אות ד.

הנושא: להכניס אור בתפילה על ידי תפילה בלב נשבר ובכובד ראש, אשר בחודש מרחשון יותר נקל לבוא לזה.

פרשת לך לך אות ב.

הנושא: השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם
להעלותם לבחינת שמים - לצורך עבודת השי"ת
ולתורתו.

פרשת וירא אות ה.

הנושא: הקובע מקום לתפילתו - שיהיה עיקר כוונתו
בתפילה לצורך המקום ב"ה להידיבק אליו.

פרשת חיי שרה אות ג.

הנושא: לעולם יכנס אדם שני פתחים ואחר כך יתפלל -
אחד להסתלק מבחוק, ואחד להתייחד עם השי"ת.

לעשות רצון צדיק

הלימוד השבועי העולמי

בסג"ח"ק

אמרי מנחם

"בעהט איך למעשה יעדער איינער פון אונז
זאל נעמען כאטש איינמאל א וואך קובע זיין א
שיעור און דעם ספר..." (בקשתי שכל אחד
מתנו יקבע שיעור ללמוד בזה הספר לכל
הפחות פעם אחת בשבוע).

מתוך דא"ח מאת כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
במעמד סיום השלמת הספר - י"ז אדר תשע"ז

ברצוני לבקש, כאשר לאחורונה הושלמה הדפסת
ספרו של כ"ק אאמו"ר זצלה"ה זי"ע, ספר הק'
אמרי מנחם, ומפרסמים בכל שבוע מאמר אחד
"א לייכטער שטיקל ש'העולם' לומד בצוותא
חדא, אבקש בזאת מה'עולם' כאן שיצטרפו
ללימוד זה, וזה יהיה לנחת רוח לאאמו"ר
זצלה"ה שהיתה בקשתו להדפיס את הספר כדי
"אז יודן זאלן לערנען אין דעם" "און דאס וועט
זיין אונזער התחברות והתקשרות וייטער".

דברי פרידה מאת כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
במוצ"ש התאחדות בארה"ב, סיון תשע"ז

יו"ל לעירוד הלימוד השבועי העולמי שנתקן
בהוראתו ובהדרכתו של כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
לתגובות והערות ולהצטרפות לרשימת התפוצה

imreimenachem@gmail.com

כמו"כ ניתן להשתתף בהוצאות הגיליונות הבאים

עיצוב ועימוד: 0548538799

פטרון החודש

לעילוי נשמות
הרה"ח ד' נתן נטע ז"ל ב"ר שמעיה הי"ד
שזשיצקי
נלב"ע ט"ז חשוון תשס"ב
ת.ג.צ.ב.ה.

נדבת המשפחה

זכות רביה"ק זי"ע וזכות זיכוי הרבים תגן עליהם
להתברך בכל הטוב ולהצלחה בכל העניינים
אכ"ר

צמאה לך נפשי כמה לך בשרי לבי ובשרי רננו אל א-ל חי

במאמר השבועי שלפנינו יבאר כ"ק מרן רבינו זי"ע את גודל ענין התפילה, עם פנימיות העבודה שבה ותכליתה, על פי תורתן של ראשונים ובמשנת החסידות הצרופה.

יסוד המאמר הוא על פי תורת המהר"ל על מה שהורו לנו חז"ל בגמרא ברכות: אמר רב חסדא לעולם יבנס ארם שני פתחים, שני פתחים סלקא דעתך, אלא אימא שיעור שני פתחים ואחר כך יתפלל. ומבאר המהר"ל את כוונת הענין בזה, שהתפילה צריך שיהיה בהתייחדות השלמה עם השי"ת, וצריך לזה שני דברים, האחד הסילוק מכל הדברים, והשני להתייחד עם השם יתברך אשר הוא מתפלל לפניו, ואין זה בלא זה, שאם אין מסלק עצמו מכל הדברים שהם בחוץ אף שהוא פונה להשם יתברך ומתפלל לפניו מכל מקום יש כאן עירוב המחשבה והוא מעכב הרביקות עם השי"ת, ואם מסלק עצמו מכל הדברים שהם בחוץ עדיין צריך שיתחבר עם השם יתברך, ולפיכך צריך שיעור שני פתחים, הכניסה בפתח האחת היא הסתלקות מבחוץ, והכניסה בשנית היא לפנים להתייחד עם השם יתברך עב"ד.

רבינו יבאר את עומק דבריו הק', שישודתם בהררי קודש מדברי הזהו"ק בכמה מקומות. שיש לבוא בהתפילה להתייחדות והתרבקות בהשי"ת ברביקות עצום עד כלות הנפש ממש. ומזה יש לקחת דרך חיים ותוכחת מוסר, כי צריך כל אחד לקבל על עצמו ענין התפילה, להסיר כל דברי העולם מלבו ולטהר רעיונו ולהכין לבו להתפלל בכוונת הלב, וכמו שכתב הרמב"ן באגרתו: והסר כל דברי העולם מלבך בעת התפילה וטהר רעיונך וחשוב הדיבור קודם שתוציא... ובזה יהיו דבריך ומעשיך ומחשבותיך ישרים, ותפילתך תהיה זכה צלולה וברורה ומכוונת לפני המקום ברוך הוא.

בתמצית המאמר הבאנו מדברי רבינו מה שכתב בפרשת תולדות עצה טובה בזה:

והעצה היעוצה לבוא לזה היא כמאמר רבי אליעזר הגדול לתלמידיו: וכשאתם מתפללים דעו לפני מי אתם עומדים, היינו שיתבונן האדם בעצמו מי הוא המתפלל, אדם שפל ונבזה וחסר אונים, סופו לקברו יובל, ולפני מי הוא מתפלל, לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, ואשר באמת הוא נראה כחוצפה שיעמוד בריה קלה שפלה אפלה ברעת קלה ומעוטה לפני תמים דעות להתפלל ולבקש מאתו ית', ורק כי לב נשבר ונדכה אלקים לא תבזה, ומה גם שהוא מצווה ועומד להתפלל, מצד זה יכול לפתוח פה ולמלא מילי קמי מלכא עילאה.

ומזה מוסר השכל אל כל איש, איך שצריך להתפלל באימה וביראה ברתת ובזיע ובהתבטלות, כדרך אבותינו רבותינו הקדושים זי"ע, ותפילה כזו קרובה היא להתקבל לפני השי"ת ברחמים וברצון, ובזה נושע בבני חיי ומזוני, אמך כן יהי רצון.

המאמר 'לקראת שבת' הוא המשך למאמרינו הקודם להבין את "מהות ענין הנסיונות ותכליתם, ודרכי ההתגברות והעמידה בהם". במאמר הקודם הרחבנו אודות 'מהות הנסיון' שהוא להגביה ולרומם את האדם ולהביאו לדבקות בה', שזהו התענוג והעידון האמיתי וגם הנצחי בזה ובבא. התחלנו גם לבאר את דרכי ההתמודדות עם הנסיונות, הבאנו שיש שלושה חלקים בהם: קודם הנסיון ובעת הנסיון, ולאחר הנסיון - לטוב ולמוטב - והוא הקשה מכולם, ולזה מועילים התורה והתפילה. במאמר זה נמשיך בס"ד בענין התפילה על פי מאמרו של רבינו זי"ע ושאר ספרי החסידות בצירוף התבוננות מתוך מעשיהם והתנהגותם של צדיקים זי"ע ולהבחיל"ח אשר עודיהם אתנו חיים לאורך ימים ושנים טובות וארוכות.

תוכן המאמר

במאמר זה בא רבינו לבאר את תכלית ענין התפילה שהוא לבוא להתייחדות והתרבקות בהשי"ת בדביקות עצום, ויורה את הדרך והעצה הנכונה איך לבוא לזה.

מביא את דברי הישמח משה זי"ע על הכתוב 'ותמת שרה בקרית ארבע היא חברון' שפירש על פי מה שכתב האוה"ח הק' על הפסוק ותמת 'שם' מרים, וימת 'שם' משה, פי' שם לכד הוא שמת, אבל חי הוא במקום אחר קדוש ועליון, וזהו שאמר כאן כמו כן 'ותמת שרה בקרית ארבע', ר"ל אצל העיר קרית ארבע היה לה בחינת מיתו שנסתלקה משם, אבל 'היא חברון', פי' היא בעצמותה אדרבה נתחברה למקום החיים בדביקות עצום • ומבאר שמדריגה זו היא תכלית ענין התפילה, שעל ידה מתייחדים ומתרבקים ומתחברים להשי"ת בדביקות עצום, כיון שיסוד ענין התפילה הוא בחינת הרעת, ודעת הוא בחי' התבטלות להשי"ת, כמו שאמר הכתוב וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת איך עוד, שאין עוד שאין שום מציאות זולת מציאותו ית"ש, שזה הוא התבטלות והתחברות והתכללות באור אין סוף ב"ה • וזה רמז הכתוב 'היא חברון', ששרה אמנו ע"ה עלתה ונתחברה למקום העליון ע"י התפילה, עד שכלתה נפשה לה' מתוך תפילתה, כענין אמרם ז"ל איזו היא עבודה שהיא בלב דהיינו כלות זו תפילה, היינו שע"י התפילה באים למדריגת האהבה שהיא בלב דהיינו כלות הנפש • ומוסיף, שזה המכוון בזה"ק כל מאן דמצלי צלותא קמי מלכא קרישא בעי למבעי בעותיה ולצללאה מעומקא דלכא בגין דישתכח לביה שלים בקוב"ה ויכוין לבא ורעותא, שזהו ענין התרבות והתחברות אליו ית' בדביקות עצום • וכן מבואר במהר"ל על דברי הגמ' בברכות שצריך ליהבנס שיעור שני פתחים ואחר כך יתפלל, ופירש הענין כי שיעור פתח אחד מורה סילוק מחוץ בלבד, דהיינו שהוא מסלק עצמו מכל עסקי העולם, והשני להתייחד עם השם יתברך אשר הוא מתפלל לפניו, ואין זה בלא זה, ולפיכך צריך שיעור שני פתחים, ומוסיף רבינו על פי הני"ל שכוונת דבריו הם, שיש לבוא בהתפילה להתייחדות והתרבות בהשי"ת בדביקות עצום • ודברים אלו המה דרך חיים ותוכחת מוסר, כי צריך כל אחד לקבל על עצמו ענין התפילה, להסיר כל דברי העולם מלבו ולטהר רעיונו ולהכין לבו להתפלל בכוונת הלב, וכן צריך שיקבל ע"ע לענות אמן ויהא שמיה רב בכל כוחו להיות בכלל העונה אמן יהא שמיה רבא בכל כוחו שקורעין לו גזר דינו של שבעים שנה, ועי"ז יזכה לרחמים מרובים, אמן כן יהי רצון.

אמרי מנחם

הוא אומר זו תפילה, היינו שע"י התפילה באים למדריגת האהבה שהיא בלב כדאיתא בזוה"ק (ח"ב קס"ג): רחימו דקוב"ה דבר נש רחיס ליה לא אתער אללא מלבא, ותכלית האהבה הוא כמבואר בזוה"ק (ח"א י"ג). תקונא דלרחוי דרחיס ליה למאריה כמה דתנינן אפילו הוא נטיל נשמתך מינד לא איהו רחימו שלים, דהיינו כלות הנפש.

וזו נראה המכוון במה דאיתא בזוה"ק (ח"ב ס"ג). שיר המעלות ממעמקים קראתיך ה' (תהלים קל, א), שיר המעלות סהם, ולא פריש מאן אמרו, אללא שיר המעלות דזמנין כל בני עלמא לזימור וכו', ומאי הוא, ממעמקים קראתיך, והכי תאנא כל מאן דמאלי כלותא קמי מלכא קדישא בעי למבעי בעותיה ולכלאה מעומקא דלבא בגין דיסתחא לביה שלים דקוב"ה ויכוין לבא ורעותא, היינו כי צריך לבוא ע"י התפילה להיות 'שלים דקוב"ה' שהוא ההתדבקות וההתחברות אליו ית' בדבקות עולם.

ובדבר הזה מבואר בספה"ק נתיבות עולם למהר"ל ז"ל (נתיב העבודה פרק ה) דלצרי הגמ' וברכות (ה). אמר רב חסדא לעולם יכנס אדם שני פתחים, שני פתחים סלקא דעתך, אללא אימא שיעור שני פתחים ואחר כך יתפלל, ופירש הענין כי אם יכנס שיעור פתח אחד אין הפתח האחד מורה רק על הסילוק מבחוץ בלבד, דהיינו שהוא מסלק עצמו מכל עסקי העולם ואין זה התייחדות לגמרי עם הש"ת, שצריך אל זה שני דברים, האחד הסילוק

[ג] ותמת שרה בקרית ארבע היא חברון (כג, ב), דאיתא הפירוש בספה"ק ישמח משה (פרשה וז) על פי מה שכתב בזוה"ח הק' על הפסוק (במדבר כ, א) ותמת שם מרים, וימת שם משה (דברים לד, ה), פי' שם לבד הוא שמת, אבל חי הוא במקום אחר קדוש ועליון, וזהו שאמר כאן כמו כן 'ותמת שרה בקרית ארבע', ר"ל אללא העיר קרית ארבע היה לה בחינת מיתה שנסתלקה משם, אבל 'היא חברון', פי' היא בעלמותה דארבעה נחצרה למקום החיים בדבקות עולם.

ונראה לומר אשר מדריגה זו היא תכלית ענין התפילה, שעל ידה מתייחדים ומתדבקים ומתחברים להש"ת בדבקות עולם (עי' נועם אלימלך פר' בראשית), להיות כי יסוד ענין התפילה הוא בחינת הדעת כמאמר הירושלמי (בבב"א ה, ב) אם אין דעה תפילה מנין, ודעת הוא בחי' התבטלות להש"ת, כמו שאמר הכתוב (דברים ז, לט) וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד, ופירש בשל"ה הק' (עשרה מאמרות מאמר א אות ה) אין עוד שאין שום מציאות זולת מציאותו ית"ש, שזה הוא התבטלות והתחברות והתכללות באור אין סוף ב"ה, וזהו המכוון 'היא חברון', ששרה אמנו ע"ה עלתה ונתחברה למקום העליון ע"י התפילה, עד שכלתה נפשה לה' מתוך תפילתה, כענין אמרם ז"ל (תענית ב) לאהבה את ה' אלקים ולעבדו בכל לבבכם (דברים יא, יג) איזו היא עבודה שהיא בלב

והוא כדברינו, שיש לבוא בהתפילה להתייחדות
והתדבקות בהש"ת בדביקות עולם.

ודברים אלו המה דרך חיים ותוכחת מוסר, כי
כריך כל אחד לקבל על עצמו ענין התפילה, להסיר
כל דברי העולם מלבו ולטהר רעיונו ולהכין לבו
להתפלל בצוונת הלב, וכן כריך שיקבל ע"ע לענות
אמן ויהא שמיה רבא בכל כוחו להיות בכלל העונה
אמן יהא שמיה רבא בכל כוחו שקורעין לו גזר דינו
של שבעים שנה (שבת קי"ט: ז"ה"ק ח"ג כ.), ועי"ז יזכה
לרחמים מרובים, אמן כן יהי רצון.

מכל הדברים, והשני להתייחד עם השם יתברך
אשר הוא מתפלל לפניו, ואין זה בלא זה, שאם אין
מסלק עצמו מכל הדברים שהם בחוץ אף שהוא
פונה להשם יתברך ומתפלל לפניו מכל מקום יש
כאן עירוב המחשבה והוא מעכב הדביקות עם
הש"ת, ואם מסלק עצמו מכל הדברים שהם
בחוץ עדיין כריך שיתחבר עם השם יתברך, ולפיכך
כריך שיכנוס שיעור שני פתחים, הכניסה בפתח
האחת היא הסתלקות מבחוץ, והכניסה בשנית
היא לפניו להתייחד עם השם יתברך עכ"ל קדשו,

תמצית המאמר

דברי רבינו בפרשת תולדות אות ג (בסוף המאמר) הם כעין חזרה וסיכום למאמרו כאן בתוספת דברים והוראה למעשה, ולגודל נחיצות וחשיבות הענין אנו מביאים את דבריו הק':

יתברך, וכי מרום וקדוש שמו, רוממותו וקדושתו א"ס ואין תכלית, הנה איך אנחנו קרוצי חומר נוכל לגשת אליו ולהתפלל לפניו, על זה אנו אומרים וכתוב רננו צדיקים בה', היינו כי כך הוריתנו בתורתך וכן כתוב, ומחוייבים אנחנו לשמוע למצוותיך, מטעם זה אנו מוכרחים להתפלל, וכאשר יתן האדם אל לבו כל זאת ויכוין בתפילתו בדרך הזה, הנה אז ודאי יהיה עומד לפני הבורא ית"ש במורא ובושה והכנעה גדולה, ובשכירות לב ונמיכות רוח, ויהיה כמו מופשט מגשמיות, בטל בעצמו כאין ממש.

וזהו שאמרו בגמרא (ברכות ה.) לעולם יכנס אדם שיעור שני פתחים ואחר כך יתפלל, ר"ל שיתבונן תחילה בשפלות עצמו וברוממות השי"ת ורק אח"כ יתפלל, ואז תהיה תפילתו בבחי' התבטלות לגמרי, וזאת היתה מדריגת החסידים הראשונים שהיו שוהין שעה אחת ומתפללין (שם ל:), היינו שהיו מתבוננים בעצמם באותה שעה מי הוא המתפלל ולפני מי הוא מתפלל, ועל ידי זה היתה תפילתם אח"כ כהוגן.

ובתפילה כזו יכולין להוושע בכל מיני ישועות, ובכלל זה אף על בני חיי ומזוני דלאו בזכותא תליא מילתא אלא במזלא עילאה (עי' מו"ק כח: זוה"ק ח"א רנח:) כמוזכר בדברי דו"ז מרן זי"ע הג"ל עיי"ש.

ומזה מוסר השכל אל כל איש, איך שצריך להתפלל באימה וביראה ברתת ובזיע ובהתבטלות, כדרך אבותינו רבותינו הקדושים זי"ע, ותפילה כזו קרובה היא להתקבל לפני השי"ת ברחמים וברצון, ובזה נוושע בבני חיי ומזוני, אמן כן יהי רצון.

...ובענין דברינו אלה יובן מה שאמרו רז"ל (תענית ב.) לאהבה את ה' אלקיכם ולעבדו בכל לבבכם (דברים יא, יג) איזו היא עבודה שהיא בלב הוי אומר זו תפילה, היינו כי זהו מהות ענין עבודת התפילה, לבוא לבחינת אהבה שהיא בלב, כדאיתא בזוה"ק (ה"ב קסב:) רחימו דקוב"ה דבר נש רחים ליה לא אתער אלא מלבא, והיא בחי' מסירות נפש, בחי' התבטלות, כמבואר בזוה"ק (ה"א יב.) תקונא דארחוי דרחים ליה למאריה כמה דתנינן אפילו הוא נטיל נשמתך מינך דא איהו רחימו, וזהו דאיתא בשם מרן מוהר"י בעש"ט זצלה"ה זי"ע (צוואת הריב"ש הנהגות ישרות אות סב) כי בתפילה צריך להיות כמו מופשט מגשמיות שאיננו מרגיש מציאותו בעולם הזה.

והעצה היעוצה לבוא לזה היא כמאמר רבי אליעזר הגדול לתלמידיו (ברכות כה:): וכשאתם מתפללים דעו לפני מי אתם עומדים, היינו שיתבונן האדם בעצמו מי הוא המתפלל, אדם שפל וחסר אונים, סופו לקברו יובל, ולפני מי הוא מתפלל, לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, ואשר באמת הוא נראה כחוצפה שיעמוד בריה קלה שפילה אפילה בדעת קלה ומעוטה לפני תמים דעות להתפלל ולבקש מאתו ית', ורק כי לב נשבר ונדכה אלקים לא תבוה (תהלים נא, טו), ומה גם שהוא מצווה ועומד להתפלל, מצד זה יכול לפתוח פה ולמלא מילי קמי מלכא עילאה, כמובא בספה"ק ישמח ישראל (פ' בחוקותי אות ב) מאמר רבינו הקדוש מהרש"ב מפשיסחא זצלה"ה זי"ע על מה שאנו אומרים (תפילת שחרית של שבת) שוכן עד מרום וקדוש שמו וכתוב רננו צדיקים בה', היינו אחר שאנו משימים לב להבין גדלות הבורא

הוראה למעשה בעבודת ה'

א. תכלית ענין התפילה, שעל ידה מתייחדים ומתדבקים ומתחברים להשי"ת בדביקות עצום, כי יסוד ענין התפילה הוא בחינת הדעת, ודעת הוא בחי' התבטלות להשי"ת.

ב. ע"י התפילה באים למדריגת האהבה שהיא בלב, ותכלית האהבה הוא אפילו הוא נוטל את נפשך, דהיינו כלות הנפש, כי צריך לבוא ע"י התפילה להיות 'שלים בקוב"ה' שהוא ההתדבקות וההתחברות אליו ית' בדביקות עצום.

ג. אמרו חז"ל שצריך להיכנס לבית הכנסת שיעור שני פתחים ואחר כך להתפלל, פתח אחד הוא הסילוק מכל הדברים החיצונים שמפריעים לתפילה, והשני להתייחד עם השם יתברך אשר הוא מתפלל לפניו, ואין זה בלא זה, שאם אין מסלק עצמו מכל הדברים שהם בחוץ אף שהוא פונה להשם יתברך ומתפלל לפניו מכל מקום יש כאן עירוב המחשבה והוא מעכב הדביקות עם השי"ת, ואם מסלק עצמו מכל הדברים שהם בחוץ עדיין צריך שיתחבר עם השם יתברך, ולפיכך צריך שיכנסו שיעור שני פתחים.

ד. העצה היעוצה לבוא לזה היא כמאמר רבי אליעזר הגדול לתלמידיו "וכשאתם מתפללים דעו לפני מי אתם עומדים", היינו שיתבונן האדם בעצמו מי הוא המתפלל, אדם שפל ונבזה וחסר אונים, סופו לקברו יובל, ולפני מי הוא מתפלל, לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, ואשר באמת הוא נראה כחוצפה שיעמוד בריה קלה שפילה אפילה בדעת קלה ומעוטה לפני תמים דעות להתפלל ולבקש מאתו ית', ורק כי לב נשבר ונדכה אלקים לא תבזה, ומה גם שהוא מצווה ועומד להתפלל, מצד זה יכול לפתוח פה ולמלא מילי קמי מלכא עילאה.

ה. צריך כל אחד לקבל על עצמו ענין התפילה, להסיר כל דברי העולם מלבו ולטהר רעיונו ולהכין לבו להתפלל בכונת הלב, וכן צריך שיקבל על עצמו לענות אמן ויהא שמיה רבא בכל כוחו להיות בכלל העונה אמן יהא שמיה רבא בכל כוחו שקורעין לו גזר דינו של שבעים שנה, ולהתפלל באימה וביראה ברתת ובזיע ובהתבטלות, כדרך אבותינו רבותינו הקדושים זי"ע, ותפילה כזו קרובה היא להתקבל לפני השי"ת ברחמים וברצון, ובזה נוושע בבני חיי ומזוני, ונזכה לרחמים מרובים, אכ"ר.

לקראת שבת פרשת חיי שרה לכו ונלכה הכנה לשבת קודש במשנת החסידות ורבוה"ק זי"ע

מאמר 'אור האמונה'
מאת רבקות בתפילה

מאמר זה הוא המשך למאמרינו הקודמים להבין את "מהות ענין הנסיונות ותכליתם, ודרכי ההתגברות והעמידה בהם". במאמר הקודם הרחבנו אודות 'מהות הנסיון' שהוא להגביה ולרומם את האדם ולהביאו לדבקות בה', שזהו התענוג והעידון האמיתי וגם הנצחי בזה ובכא. התחלנו גם לבאר את דרכי ההתמודדות עם הנסיונות, הבאנו שיש שלושה חלקים בהם: קודם הנסיון ובשעת הנסיון, ולאחר הנסיון - לטוב ולמושב - והוא הקשה מכולם, ולזה מועילים התורה והתפילה. במאמרינו זה נמשיך בס"ד בענין התפילה על פי מאמרו של רבינו זי"ע ושאר ספרי החסידות בצירוף התבוננות מתוך מעשיהם והתנהגותם של צדיקים זי"ע ולהבחיל"ח אשר עודיהם אתנו חיים לאורך ימים ושנים טובות וארוכות.

פרק א - שימו לבבכם על דרכיכם

בפרק זה יבואר שעיקר וראשית כל ענין בעבודת ה' תלוי בכח המחשבה וההתבוננות

בשעה שיתבונן האדם!

בשביל להשכיל ולהבין את עומק הדברים שבפרק זה, נקדים לזה מעשה רב, נורא ונפלא, מי שישכיל להבין את עומק המוסר שיש בו, יאחזמו רעד... וטוב שכך - ס'איז אַ גְּעזונטע ציטערניש...

באחת הפעמים שהגאון והצדיק הגדול מהר"ם שפירא מלובלין זצ"ל היה בארה"ב למטרת גיוס כספים לשיבתו הק', ישיבת חכמי לובלין המעטירה, ההצלחה לא האירה לו פנים כל כך (לפי ראות עינים גשמיות!), הוא לא הצליח באותו פעם לגייס סכום נכבד כפי שהצליח בפעמים קודמות.

יום לפני נסיעתו חזרה ללובלין פגש אותו ידיד נעוריו, ושאל אותו איך הצליח הפעם? המהר"ם שפירא ענה לו, שהוא זקוק ליותר סייעתא דשמיא...

אמר לו ידידו, שיש כאן בארה"ב אחד מחברי נעורינו עוד מסוניק שבפולין, אשר לא עלינו הוא

ידי מיהדותו ומתנהג כגוי גמור לכל דבר רח"ל, הוא עשיר גדול מאד ואין לו משפחה למי שיוכל להוריש להם את נכסיו. לאחרונה כתבו עליו בעיתונות שהוא נחלה מאוד, והיות שהוא מרגיש כי קרב קיצו, הוא כתב את כל נכסיו לממשלה האמריקאית כאות הוקרה ונאמנות למולדת שבה הוא חי את שארית חייו!... עצתי היא שתעלה לבקרו, הוא בודאי ישמח לראותך, או אז אולי יעלה בידך להשפיע עליו ולהזכירו מהי המולדת האמיתית שלו, ולהכניס בו הרהורי תשובה, ואולי תצליח גם לפתוח את לבו שיתן לישיבתך הק' אם לא את כל נכסיו, לכל הפחות חלק מנכסיו שהוא סכום לא מבוטל...

המהר"ם שפירא שמח על ההצעה כמוצא שלל רב, בעיקר על ההזדמנות להחזיר את ידיד נעוריו בתשובה, שיקנה עולמו בשעה אחת! ותיכף ומיד נסע אליו עם משמשו.

אכן כשנכנס אליו המהר"ם שפירא שמח עד מאד לפגוש את ידיד נעוריו, הוא התעניין בשלומו ועל עיסוקיו, והמהר"ם גם הוא התעניין במצבו.

לאחר שאמר לו שהוא מרגיש כי ימיו ספורים, התחיל המהר"ם להזכיר לו את שנות ילדותו עם מלמדו הפרטי ולאחר מכן את השנים בהם עסקו יחד בלימוד בשיטבל... והצליח מעט לעורר בו געגועים לירחי קדם. בסוף אמר לו המהר"ם, כי למרות שלא זכה להמשיך ולסיים את החיים כמו שצריך, עדיין יש בידו להועיל הרבה לנשמתו, על ידי שיקדיש חלק נכבד מנכסיו גם לישיבתו יח"ל, והבטיחו שאם יעשה כן ילמדו ויאמרו קדיש לעילוי נשמתו וישמרו את היארצייט שלו וכו' וכו'.

למרות כל השתדלותו של המהר"ם לא הועיל אצלו מאומה! הוא נשאר בעקשנותו, את כל רכושי אני מקדיש אך ורק למען המולדת - אמריקה!...

המהר"ם נפרד ממנו וחזר לביתו בכאב לב עמוק, מוכנס בתוך עצמו מבלי להוציא כל הדרך הגה כל שהוא, כך עלה והסתגר בחדרו עד למחרת בבוקר.

בבוקר כשהגיע משמשו לקחת אותו לתפילת שחרית, הכיר בפניו שעבר עליו לילה קשה עד מאד, הוא שאל אותו, רבי! מה קרה?, ענה לו המהר"ם: הביקור של ליל אמש היתה לי קשה מאד, לא יכולתי להירדם עד לפנות בוקר.

משמשו הפקח והשנון שידע והבין על מה ולמה לא יכל להירדם, שאל אותו ברוב פקחותו: רבי, איך בכל זאת הצליח הרבי להירדם לפנות בוקר?!.

השיב לו המהר"ם: איך האב נישט געקענט פארשטיין וואס גייט אַרײַנער אויף דעם איד - כל הלילה לא הבנתי מה עובר על אותו יהודי - ידידי מנוער? הרי הסברתי לו בטוב טעם את טובתו ואת טובת נשמתו, ומדוע לא נפרץ איזה שהוא סדק דק בחומת אבן לבו? געוואלד! וואס טראכט ער - מה חושב אותו יהודי!???

רק לפנות בוקר הגעתי למסקנא: " ער טראכט נישט - הוא לא חושב...!!! "

משהגעתי למסקנא זו כבר יכולתי להירדם לשעה מועטת...

המהרה"ם שפירא ז"ל שהיה כל כולו "בעל מוח ואיש מחשבה והמעש" היה יכול במסקנא זו להרגיע את נפשו, ולקיים מה שנאמר (משלי ו, י) **מְעַט שָׁנוֹת מְעַט תְּנוּמוֹת**, וזכה בא אל מנוחתו ומרגועו, כי **'מְתוּקָה שָׁנוֹת הָעֵבֶד אִם מְעַט וְאִם הָרַבָּה'** (קהלת ה, יא. השימוש בפסוק זה הוא רק למליצה ע"ש ברש"י).

לגבי דידן, משיגיע כל קורא נבון למסקנא זו, צריך שתידד שנתו מעיניו, ולשאול את עצמו בחיל ורעדה: געוואלד! וו בין איך אין דעם בילד - היכן אני בתמונה הנוראה הזו?! אני לא מכור ומשועבד למולדת שלי - לטבעים הרעים המולדים שלי?! האם אני לא מקדיש חלקים גדולים מהעולם הבא שלי בשביל העולם הזה?! האם אני לא מפקיר את עצמי ואת חיי הנצח שלי עם כל הילדים אשר חנן אותי ה' בשביל חיי שעה מדומים [אשר על פי האמת חיייהם אינם חיים]?! האם עלי המהרה"ם שפירא לא ישאל: **געוואלד! וואס טראכט ער - מה חושב אותו יהודי? ולבסוף גייע ח"ו למסקנא: "ער טראכט נישט - הוא לא חושב!"**

ההתבוננות נצרכת לאדם הן בסור מרע - להתבונן בכל מעשיו הטובים הם אם לא. והן בעשה טוב - להתבונן מה, ואיך הוא מקיים את המצוה, ובעיקר להתבונן **לפני מי** הוא עושה את המצוה.

הרמב"ם ז"ל קובע (פ"א מה' יסוה"ת) הלכה למעשה איך מגיע האדם לקבלת עול מלכות שמים ולעבודת ה' באהבה ויראה - יראה תתאה ויראה עלילאה: ומהי הדרך לאהבתו, **בשעה שיתבונן האדם!...**

ואכן העיד הרה"ק **רבי אברהם קאליסקער** ז"ע על הרמב"ם ז"ל, שבכל יום ויום! בשעה שהניח תפילין היו צריכים שני אנשים להחזיק אותו שלא יפול מחמת יראה. וכך מעיד על עצמו הרמב"ם ז"ל (אגרות תימן):

"כשאני "מתבונן" מי הוא המצוה ומי הוא המצוה כל איברי דא לדא נקשן ולולא

ה' עזרתה לי לא הייתי יכול להעמיד את עצמי!..."

כ"ק מרן **הישמח ישראל** ז"ע מביא במאמריו ליום הכיפורים (אות ב) מה שסיפר הרה"צ **רבי יעקב ישראל [משטערקאס]** ז"ל שעמד מאחורי כסאו של הרה"ק מו"ה **רבי שניאור זלמן מלאדי** זצ"ל בערב יום כיפור, ושמע איך שאמר על הרה"ק **רבי זושא** זצלה"ה ז"ע, שכאשר הגביה עיניו לשמים ביום הכיפורים אחזו שלשול חזק עם דם רח"ל מחמת גודל היראה, ואמר על עצמו איך שהוא לומד ומתפלל ואיננו מתפעל מאומה, והתחיל לגנות עצמו איך שהוא רחוק מיראת ה', עד אשר נתעלף ונפל מכסאו, וכותב הישמח ישראל שזה נקרא התבטלות במציאות, ואעפ"כ יהיה רגיל בעבודה, שיעשה הכל כמצווה עלינו מפי אדון עולם.

יסוד היסודות ותנאי הראשון כדי שיזכה האדם לעמוד בנסיון הוא "יראת שמים"... בהא נחתינן

ובהא סלקינן, בלי יראת שמים אין כלום!!! רק אין יראת אלקים במקום הזה - והרגוני! פשוטו כמשמעו... בלי יראת שמים האדם הורג את עצמו ואת כל הסובבים אותו ואת כל העולם! כאמרם ז"ל (קידושין מ): לא זכה הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף חובה רח"ל... גם בכל נסיונות ההסתרות שעוברים על האדם תמיד, אשר בלי אמונה איתנה אי אפשר בשום אופן לעמוד בהם. אי אפשר בשום אופן לבוא לאמונה בלי יראת שמים, כי הבסיס לאמונה הוא בחינת חכמה - כ"ח מ"ה - הכנעה וענוה, וראשית חכמה יראת ה' (ישמח ישראל).

מאחר שראינו מהו סופו המר של אדם שאינו חושב, חובה כפולה ומכופלת עלינו לעיין בעומק דברי הספרים הקדושים שמבארים לנו שאי אפשר להגיע לאמונת ה' וליראת שמים בכלל וליראת הרוממות בפרט בלי מחשבה והתבוננות.

והנה ה' נצב עליו ... אם עובדו כראוי

וזאת למודעי, יראת שמים אינו דבר שהאדם צריך לייצר אותו יש מאין, כי הוא טבוע בטבעו, אין לך אדם מישראל שאין לו יראת שמים, אלא שהיא מוסתרת בעומק הלב, וחובת האדם היא רק להוציאה מן הכח אל הפועל, ומן ההעלם אל הגילוי, והכל בידי שמים חוץ מיראת שמים - את מלאכת ההוצאה מהעלם אל הגילוי לא נותנים לאדם במתנת שמים, הוא, ורק הוא יכול וצריך לעשות, ומה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה...

הרה"ק בעל התניא זי"ע לאחר שמברר היטב (בפרק לה) שתחילת העבודה היא לעורר את היראה הטבעית המסתרת בלב כל ישראל, שלא למרוד במלך מלכי המלכים הקב"ה שתהא בהתגלות לבו או מוחו על כל פנים. הוא ממשיך ומבאר איך לעורר את היראה: והוא על ידי --- **להתבונן במחשבתו עכ"פ** ! את גדולת אין סוף ב"ה ומלכותו, אשר הוא ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין ולית אתר פנוי מיניה, ועכ"ז הוא מניח את העליונים ותחתונים ומייחד מלכותו על עם ישראל בכלל **ועליו בפרט!**, כי חייב אדם לומר בשבילי נברא העולם, והוא גם מקבל עליו מלכותו להיות מלך עליו ולעבדו ולעשות רצונו בכל מיני עבודת עבד, והנה ה' **נצב עליו ומלא כל הארץ כבודו ומביט עליו ובוחן כליות ולב אם עובדו כראוי!**, ועל כן צריך לעבוד לפניו באימה וביראה כעומד לפני המלך, ויעמיק במחשבה זו ויארץ בה כפי יכולת השגת מוחו ומחשבתו!, וכפי הפנאי שיש לו לפני עסק התורה או המצוה, כמו לפני לבישת תלית ותפילין [כן, בימיו של בעל התניא היה לאדם זמן פנוי לפני הלימוד והנחת תלית ותפילין ותפילה - אינטערעסאנט!].

בעל התניא מאריך שם בכמה פרקים (פרקים מא-ג) בביאור ענין זה, הצד השווה שבכולם הוא **ההתבוננות!**, אין פרק וענין שבעל התניא לא מזכיר בה את חובת ההתבוננות, כיון שאין כאן מקום בכל הפרקים, נביא כאן רק ארבעה סעיפים מתמצית דבה"ק בקצירת האומר:

א. שהמחשבה ביראת ה' לבד גם אם עדיין לא בא ליראה ופחד בהתגלות לבו, מ"מ מכיון

שבשעת מחשבתו היתה כוונתו להמשיך על עצמו עול מלכות שמים ויראתו ית', והיא קבלה אמיתית כיון שזהו טבע נפשות של כל ישראל שלא למרוד בהקב"ה, הרי בשעה ורגע זו על כל פנים מורא שמים עליו, ומקיים בזה מצות היראה במה שממשיך היראה במחשבתו. ולא זו בלבד אלא גם התורה והתפילה וכל המצוות שעושה אח"כ נחשבות לעבודה שלימה וגמורה.

ב. לכל נפש מישראל יש בה מבחינת משה רבינו ע"ה, והוא ממשיך בחינת הדעת לכללות ישראל לידע את ה', כל אחד לפי השגת נשמתו ושרשה למעלה ויניקתה משורש נשמת מרע"ה, וזהו כוונת חז"ל 'לגבי משה מילתא זוטרתא היא', ולכן צריך להעמיק דעתו בגדולת ה' ולתקוע מחשבתו בה' בחזקת ואומץ הלב והמוח עד שתהא מחשבתו מקושרת בה' בקשר אמיץ וחזק, כמו שהיא מקושרת בדבר גשמי שרואה בעיני בשר ומעמיק בו מחשבתו.

ג. כל אדם מישראל יהיה מי שיהיה, כשיתבונן שעה גדולה בכל יום איך שהקב"ה מלא כל הארץ כבודו ממש וצופה ומביט ובוהן כליותיו ולבו וכל מעשיו ודיבוריו וכל צעדיו יספור, אזי תקבע בו היראה לכל היום כולו, כשיחזור ויתבונן בזה אפילו בהתבוננות קלה בכל עת ובכל שעה, יזכה להיות סור מרע ועשה טוב במחשבה דיבור ומעשה, שלא למרות עיני כבודו אשר מלא כל הארץ.

מן הראוי והחובה לציין שהרכבה לפני בעל התניא כבר נקבע דבר זה להלכה לכל אחד מישראל בלי יוצא מן הכלל, בדבריו הראשונים של הרמ"א בשו"ע אורח חיים סי' א: שויתי ה' לנגדי תמיד הוא כלל גדול בתורה ובמעלות הצדיקים אשר הולכים לפני האלקים..., הרמ"א ממשיך ומבאר גם איך מקיימים מצוה זו, ואיך זוכים לבוא ליראת שמים: כשישים האדם אל לבו שהמלך הגדול הקב"ה אשר מלא כל הארץ כבודו עומד עליו ורואה מעשיו, מיד יגיע אליו היראה וההכנעה בפחד השי"ת ובושתו ממנו תמיד...

הביאור הלכה (ד"ה הוא) כותב שמי שרוצה לקיים 'שויתי' כראוי ידרזו לקיים מה שנכתוב בשם ספר החינוך: "שש מצוות חיובם תמידי ולא יפסק מעל האדם אפילו רגע אחד כל ימיו! וכל רגע שחושב בהם קיים מצות עשה ואין קץ למתן שכר המצוות...!" והמצוה החמישית: להיות יראת השם יתברך על פניו תמיד לבלתי יחטא, ועל זה נאמר: את ה"א תירא. וליראת ה' אי אפשר לבוא אלא מתוך התבוננות הנ"ל.

הרה"ק בעל 'שם משמואל' זי"ע כותב בפרשת נצבים (תרע"ז ד"ה ובאמת) בלשונו הק':

"ובאמת זה גורם חיזוק גדול לכל איש ישראל שבכל עת יצייר בדעתו (התבוננות), כי אפילו יהיה איך שיהיה עדיין שכינה שורה עליו, והוא עצמו מרכבה לשכינה!, וכאמרם ז"ל (תענית יא.) לעולם ימוד אדם עצמו כאילו קדוש שרוי בתוך מעיו שנאמר בקרבך קדוש, ומי הוא שלא יתחכנו ויהמו מעיו מאהבת המקום ויראתו בזכרו את הדברים האלה..."

מי שיודע היטב הדק את סוד ההצלחה של כח המחשבה וההתבוננות, הוא השטן המשחית - היצר הרע, ולכן בערמתו ותחבולותיו הוא מניח את כל כובד משקלו, להביא את האדם לחוסר התבוננות, על ידי שמביא את האדם להיות טרוד כל הזמן עד שלא ישאר לו רווח להתבונן ולהסתכל באיזה דרך הוא הולך, כפי שהאריך בזה הרמח"ל בספרו 'מסילת ישרים' (פ"א), ובסופו כותב שני דברים חשובים ביותר: א. שהיצר הרע הוא "איש מלחמה ומלומד בערמומיות", ואי אפשר להינצל ממנו אלא בחכמה רבה והשקפה גדולה. ב. שאפילו אם האדם יתבונן ויפקח על עצמו, אין בכוחו להינצל מהיצה"ר, כי "הוא תקיף מאד", אך אם האדם מתבונן על עצמו הקב"ה עוזרו וניצל ממנו.

תא חזי - בוא וראה עד כמה היצר הרע הערמומי והתקיף מכניס את ערמומיותו בתוך האדם:

הרה"ק בעל מגלה עמוקות ז"ע מבאר (פרשת לך לך) את דברי חז"ל כמה שאמר הקב"ה לאברהם אבינו "בך חותמין". היינו שאברהם אבינו הוא החותם של הגלות האחרון, והכוונה, כמו שאאע"ה עסק בקבלת עול מלכות שמים על עצמו ועל כל העולם, כן בבחינה זו יחתמו ישראל את הגלות האחרון, בקבלת עול מלכות שמים, ועי"ז יגלה הקב"ה את מלכותו בעולם.

והנה, למרות שאנחנו מייחזים שמו בכל יום ואומרים פעמיים באהבה 'שמע ישראל' ומקבלים על עצמנו עול מלכות שמים, לאהבו ולעבדו בכל לב ובכל נפש ובכל מאד, מכל מקום במבחן החיים היום יומי צריך להתבונן בכדיקה יתרה עד היכן הדברים מגיעים, וכלשונו הזהב והטהור של החזון איש זצ"ל בספרו אמונה ובטחון (פרק ב) לענין אמונה ובטחון:

"נקל להיות בוטח בשעה שאין עיקר התפקיד של הבטחון, אך מה קשה להיות בוטח בשעת תפקידו באמת. נקל לשגר בפיו ובשפתיו את הבטחון, כשהוא להלכה ולא למעשה, רק כמתענג על דמיונות מזהירים ומשמחים, "ומרוב הימים הוא מטעה את עצמו ומטעה את אחרים, כי אמנם עלה על בני גילו כמדת הבטחון, ולאמת הדבר משתמש במדה זו להטבת חלומות נעימים על העתיד הכמוס". ואמנם בזאת יבחן אם פיו ולבו שווין, האם בוטח הוא באמת או רק לימד לשונו לצפצף בטחון, בטחון, ובלבו לא קוננה, כאשר נפגש במקרה הדורש בטחון, ואשר בשעה זו תפקידו של הבטחון לנהלו, להחלימו ולרפאותו, האם בשעה קשה זו הוא פונה אל הבטחון ובוטח בו, או דוקא בשעה זו לא פנה אליו, ופנה אל רהבים ושטי כזב, אל אמצעים ותחבולות שוא... עכלה"ק.

כדברים אלו ממש צריך האדם לבחון את עצמו בענין קבלת עול מלכות שמים באמונה צרופה, האם הוא לא מתענג על דמיונות שווא, מזהירים ומשמחים... ורק בזאת תבחנו אם פיו וליבו שווין, בשעה שתפקידו של מלכות שמים ואמונתו לנהלו..., כשהוא עומד למול נסיונות קלים וקשים, למול

ניפוץ רצונותיו ותקוותיו ותשוקותיו [אפילו אם הם ברוחניות], ושומע את קול ה' חוצב להבות אש ואומר לו שב ואל תעשה, או קום ועשה, או שאר הוראות הנוגעים לענינים שבין אדם למקום ובין אדם לחברו... האם בשעה זו הוא מבטל רצונו מפני רצון השי"ת, או שמא ח"ו...

על כגון דא אפשר להמליץ את אשר אמר שלמה המלך בחכמתו הגדולה (קהלת ה, ו): **'כִּי כָרַב חֲלֹמוֹת וְהַבְּלִים וְדַבָּרִים הַרְבֵּה כִּי אֵת הָאֱלֹקִים יִרְא'** -- זיי מוחל און לייג אַנוועק דיין אַלע חלומות און דמיונות - תניח את כל החלומות ודברי הבל, ותתעסק בקנייני יראת שמים אמיתיים!

כדי להינצל מדמיונות וחלומות שוא ושקר, אין עצה ואין תבונה אלא להידבק בה' על ידי תפילה, [וכן על ידי יגיעת התורה כפי שהאריך הרמח"ל (שם פרק ד) ובס"ד נרחיב על כך במקום אחר], כמו שכתב ביסוד העבודה בסיום הספר: **"אחר כל העצות אין עצה כהמבקש ומתחנן לפני השי"ת"** [וראה עוד להלן בזה בשם הנועם אלימלך זי"ע]. ואין הכוונה לומר שלבעל תפילה אין נסיונות, הם מלהזכיר!, אלא יש לו סייעא דשמיא מיוחדת שיוכל יותר בנקל להתגבר עליהם, ועל כך בפרק הבא (בס"ד שם גם יתבחרו ויתלבנו יותר מקצת מן הדברים שלמדנו בפרק זה).

לסיכום: אי אפשר לבוא לשום מדרגה בעבודת ה' בלי התבוננות, וכלי התבוננות אי אפשר לבוא אל אמיתת קבלת עול מלכות שמים ביראה ואהבה ויראת שמים עם אמונה טהורה ואמיתית אלא על דרך דמיונות וחלומות שווא, והעצה לכל זה הוא דבקות בה' על ידי תורה ותפילה, ושם הוא המבחן למצבו האמיתי. וכל איש ישראל יתבונן ויצויר בדעתו בכל עת כי אפילו יהיה איך שיהיה עדיין שכינה שורה עליו תמיד, והוא עצמו מרכבה לשכינה.

פרק ב - אם אין דעה תפילה מנין

בפרק זה יבואר שהתפילה הוא מקור גדול לענין דבקות בה' מתוך התבוננות, ואי אפשר לתפילה בלא זה

לעולם ישהה אדם שיעור שני פתחים ואחר כך יתפלל

במאמר השבועי מכ"ק מרן רבינו זי"ע מביא רבינו פירוש נורא מהמהר"ל על דברי הגמרא בברכות (ה): אמר רב חסדא לעולם יכנס אדם שני פתחים, שני פתחים סלקא דעתך, אלא אימא שיעור שני פתחים ואחר כך יתפלל.

"ופירש הענין כי אם יכנס שיעור פתח אחד אין הפתח האחד מורה רק על הסילוק מבחוץ בלבד, דהיינו שהוא מסלק עצמו מכל עסקי העולם ואין זה התייחדות לגמרי עם השי"ת, שצריך אל זה שני דברים, האחד הסילוק מכל הדברים, והשני להתייחד עם השם יתברך אשר הוא מתפלל לפניו, ואין זה בלא זה, שאם אין מסלק עצמו מכל הדברים שהם בחוץ אף שהוא פונה להשם יתברך ומתפלל לפניו מכל מקום יש כאן עירוב המחשבה והוא מעכב הדביקות עם השי"ת, ואם מסלק עצמו מכל הדברים שהם בחוץ עדיין צריך שיתחבר עם השם יתברך, ולפיכך צריך שיכנסו שיעור שני פתחים, הכניסה בפתח האחת היא הסתלקות מבחוץ, והכניסה בשנית היא לפנים להתייחד עם השם יתברך עכ"ל קדשו".

ורבינו מסיק מכך שני מסקנות למעשה, א. מהו 'תפילה'. ב. איך צריך לבוא לתפילה, וז"ל:

"ודברים אלו המה דרך חיים ותוכחת מוסר, כי יש לבוא בהתפילה להתייחדות והתדבקות בהשי"ת בדבקות עצום. ולכן צריך כל אחד לקבל על עצמו ענין התפילה, להסיר כל דברי העולם מלבו ולטהר רעיונו ולהכין לבו להתפלל כוונת הלב".

לא פחות ולא יותר! תכלית התפילה שיבוא האדם לדבקות בהשי"ת בדבקות עצום... ואי אפשר לבוא לזה אלא דרך שני פתחים, הראשון להסתלק מכל הדברים שבחוץ. השני להיכנס במחשבה ובהתבוננות, להתייחד עם השי"ת בדבקות עצום.

מהו 'דבקות עצום'? מבאר רבינו שם קודם לכן:

"ונראה לומר אשר מדרגה זו היא תכלית ענין התפילה, שעל ידה מתייחדים ומתדבקים ומתחברים להשי"ת בדביקות עצום, להיות כי יסוד ענין התפילה הוא בחינת הדעת כמאמר הירושלמי אם אין דעה תפילה מנין, ודעת הוא בחי' התבטלות להשי"ת, כמו שאמר הכתוב וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלקים בשמים

ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד, ופירש בשל"ה הק' 'אין עוד' שאין שום מציאות זולת מציאותו ית"ש, שזה הוא התבטלות והתחברות והתכללות באור אין סוף ב"ה... שע"י התפילה באים למדריגת האהבה שהיא בלב כדאיתא בזוה"ק: רחיו דקוב"ה דבר נש רחים ליה לא אתער אלא מלבא, ותכלית האהבה הוא כמבואר בזוה"ק: תקונא דארחוי דרחים ליה למאריה כמה דתנינן אפילו הוא נטיל נשמתיך מינדך דא איהו רחיו שלים, דהיינו כלות הנפש".

כאן אנו מקבלים פירוש חדש ועמוק מהו 'דבקות עצום' [והוא גם פירוש לדברי החזו"א שהובאו לעיל על אמונה ובטחון בדמיונות שווא והבל]. אמונה פירושו התבטלות בתכלית הביטול עד שלא רואים יותר שום מציאות בעולם זולת מציאות הבורא יתברך שמו, כי הוא א-ל אדון על כל המעשים, והוא לבדו! עשה ועושה ויעשה לכל המעשים.

לפעמים נדמה לאדם שיש לו כבר את מדרגות האמונה והבטחון, אבל כאשר הוא עומד במבחן המציאות - במבחן של התנערי מעפר - להתנער מחומריות ועפרוריות העולם הזה במרוצת החיים, יראה שיש עוד הרבה עבודה בזה. ודי לקחת משל למבחן זו באיזה אופן הוא נעמד להתפלל לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה! אם הוא מן המאחרים לבוא לתפילה כיון שהוא היה טרוד בענינים שאינם שייכים לתפילה, או שהוא מן הממהרים לצאת לעסקיו ועניניו, ואין לו שלוות הנפש ומנוחת מרגוע... ובפרט אם ח"ו בעת התפילה ראשו ומחשבתו בל עמו, אלא בסידור עניניו ועסקיו בכל אופן שהוא, כמסופר על אחד שהתהלך בשוק ולפתע הרגיש שאחד חבט בלבו שתי חבטות גדולות בלבו, ומרוב פחד ובהלה פקח את עיניו לראות, מי הוא זה ואיזה הוא אשר מלאו לבו לעשות כן, ולפתע מצא את עצמו באמצע ברכת סלח לנו... אלו וכל כיוצא בהם הם ההיפך הגמור מתכלית האמונה והדבקות בה' שאין עוד מלבדו!... בכל אלו נראה אדם זה כי הוא מרגיש ח"ו שיש עוד מי שמנהל את העולם, ובלעדיו לא יסתדרו הענינים כפי שצריך... דאס מיינט גישט דאָווענען - ואין זה תכלית התפילה, ובאופן כזה מתברר שהוא חי בדמיונות של אמונה ובטחון ח"ו.

לזה בא 'חובת הלבבות' בתחילת שער הבטחון לבאר מהו 'מהות הבטחון!', וכך הוא כותב מיד בפתחת הפרק: וכיון שביארתי (בפתיחה) מתועלת הבטחון באלקים והנאותיו בתורה ובעולם מה שנודמן לי, אבאר עתה מענין הבטחון ז' דברים: האחד מהם, "מהו הבטחון" וכו':

"אך מהות הבטחון היא מנוחת הנפש הבוטה שיהיה לבו סמוך על מי שבטח עליו שיעשה הטוב והנכון לו..."

נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות ה'

תכלית התפילה היא 'כלות הנפש' שהיא מדרגה גבוהה מאד, כמו שכתב ה'חובת הלבבות' (שער חשבון הנפש פ"ג, החשבון התשיעי): "כי כוונתנו בתפילה אינה כי אם כלות הנפש אל האלקים". תחילת

המדרגה היא בחינת 'מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ', לְכֹלוֹת אֶת כָּל הַרְצוֹנוֹת (נפש היינו רצון), שלא יהיה לו שום רצון מלבד הרצון להידיבק עם השי"ת מתוך הכנעה והתבטלות, עד שיבוא [לכל הפחות בשעת התפילה - יָא דוּ מְעַגְסַט אֲוֵן דּוּ דְאַרְפֶּסְט זִיךְ פֶּאַרְגֵינְען דָּאס, דִּיין נְשָׁמָה וואַרט און פֶּענְקט אױף דְעם!] למנוחת הדעת ושלוות הנפש מכל דאגותיו ועניונו, כי יש כבר מי שדואג עבורו, והוא יעשה לו את הטוב בשבילו על הצד היותר טוב. וכך כותב ה'פרי צדיק' (בכמה מקומות) כי המתפלל בדבקות והשתפכות הנפש זוכה להיושע אף בדברים שלא התפלל עליהם כלל!.

להמחשת הדברים נתבונן במעשה הנפלא והנורא של רבי אפריים שמוצ'קעס ז"ל, [כבר הבאנו בעבר אבל לגודל חשיבותו יהיו בכל יום בעיניך כחדשים]. את המעשה היה רגיל לספר בעל ברכת אברהם מסלונים ז"ע בחיות וברגש נפלא עד מאוד:

פעם אחת אמר לו אחד מגדולי החסידים אצל בעל היסוד העבודה מסלונים ז"ע הרה"צ רבי יהודה לייב זצ"ל, הבה ואספר לך איך היה נראה יהודי מהדור הקודם:

מעשה באחד מחסידי היסוד העבודה, אפרים שמויצ'קעס שמו, שעסק בייצור יין שרף באופן בלתי חוקי, ללא רשיון ובלי לשלם מסים. ויהי היום נודע לו כי מסור אחד הלשין עליו לפני השלטונות ועומדים לערוך ביקורת וחיפוש בביתו, וכנהוג בימים ההם היה צפוי לו עונש כבד אם יתפס.

מה עושה יהודי לעת כזאת?

סיפר רבי יהודה לייב, הוא לא ניסה כנהוג לפנות לשתדלנים ובעלי קשרים שישתדלו עבורו, אלא מיד פנה והלך לבית הכנסת להתפלל להקב"ה שיושיעו מצרתו. בבואו הסיט את הפרוכת ופתח את ארון הקודש, ונעמד לומר תהלים, משהגיע לפסוקי "צמאה לך נפשי כמה לך בשרי" התלהב מאד, והתחיל לזעוק בהתלהבות את הפסוקים האלו של כלות הנפש עד שנשמע קולו ברחוב.

באותה שעה הזדמן רבי יהודה לייב בקרבת בית הכנסת, וכאשר שמע את הקולות העולים משם נכנס לראות מה קרה, וראה את המראה הגדול איך ר' אפרים עומד בסתם יום של חול מול ארון הקודש הפתוח וזועק מנהמת לבו צמאה לך נפשי, וכל כולו כאילו תערוג על אפיקי מים כן נפשי תערוג אליך אלקים. ותמה מאד, מה זה אירע לאפרים שעומד באמצע היום ומתפלל ככזו התלהבות וכלות הנפש?!

כעבור זמן ממושך התעשת אפרים, סגר את הארון הקודש, ולפתע רואה למולו את ר' יהודה לייב, הוא ניגש אליו וסיפר לו את כל המעשה, שבא לבית הכנסת לבקש על צרתו. אך משהגיע לפסוקים אלו בהם הביע דוד המלך ע"ה את כלות נפשו לאלקים התלהב כל כולו, עד ששכח בכלל את כל צרתו ומטרת ביאתו לכאן. ומכח זה אכן נעשה הוא בעצמו בעל מופת על הצרה שלו, והמשיך עליו ישועה מעל הטבע.

כאן הפסיק רבי יהודה לייב ואמר לברכת אברהם:

בעצם זה העיקר שרציתי לספר לך, איך היה נראה יהודי בדור הקודם, ומה עשה כשנדרגשה עליו צרה בלתי צפויה, ואיך כששקע בתפילה שכח את כל מטרת בואו והתלהב כל כולו בצמאה לך נפשי. אך בודאי תרצה לשמוע את ההמשך, איך עזר לו הקב"ה:

ובכן, אשתו של אפרים בראתה את המסור הולך לכיוון ביתם יחד עם המפקח מטעם השלטון, הבינה את מטרת בואם. ועלה בדעתה לפזר בפתח המרתף בו יצרו את היי"ש מין שחת שריחה מזיק ומקלקל יין שרף, אולי זה יועיל שלא יחפשו שם.

כשהגיעו לביתם שאל המפקח את המסור, היכן מייצרים כאן יי"ש, והלה הראה לו מיד על פתח המרתף, אך המפקח בראותו את השחת התמלא כעס והכה את המסור בחזקה, באומרו, התשימי ללעג וקלס, וכי אינך יודע שהשחת מקלקלת את היי"ש, ואיך יתכן שהניחו כאן שחת?!

המסור בעודו נאנך מכאב המכה ניסה עוד להסביר לו שאין זו אלא תרמית והסוואה, והוא מוכן להוכיח שהערימו עליהם. אך הלה התרגז עוד יותר והוסיף להכותו שנית, באומרו: לא די שלעגת לי פעם אחת אתה עוד מוסיף לשטות בי, ויצא משם המסור בפחי נפש.

אמנם גם זו מדריגה גדולה שרק בני עליה משתמשים בה, אבל כל אחד יכול וצריך לפעול בעצמו שלכל הפחות בעת התפילה יעמוד במצב של 'ועמך לא הפצתי בארץ' איך דארף גארנישט נאר דין רבוש'ע אליין, ואין זה מצד מדת חסידות ופרישות, אלא כך פסקו הרמב"ם והשו"ע להלכה (הל' תפילה ד, טז - או"ח צח, א): כיצד היא הכוונה, **שיפנה לבו מכל המחשבות, ויראה את עצמו כאילו הוא עומד לפני השכינה!**

מי יתאר ומי ימלא את גודל קדושתו וצדקתו של הרה"ק רבי פנחס קאריצער זי"ע, הוא היה חתים וצייר בחותמת דמלכא - בחותם האמת עד להפליא, כפי שהעיד בעצמו כי שבע שנים עמל לשרש מעצמו את מדת השקר, ועוד שבע שנים היה עמל לקנות את מדת האמת...

עם כל זאת, לאחר הסתלקותו ישב בנו הרה"ק רבי יעקב שמשון והיה שרוי במרירות גדולה ער האט נישט געקענט קומען צו זיך - ראו עליו שאינו יכול להשיב את נפשו. שאלו אחד הצדיקים: הרי בודאי כבר הגיע אביכם אל מקום מנוחתו בגן עדן במקומו הראוי לו בעולם העליון, ועל מה ולמה הוא נסער כל כך?!

השיבו רבי יעקב שמשון, **בודאי כן הוא, אָבְעֶר פֶּאַר וועמען דאַרף ער זיך שטעלן - לפני מי הוא צריך להתייצב!!!** כמה שהוא גדול עד שאין לנו שום השגה כל שהוא בגדלותו - אבל סוף סוף הריהו צריך להתייצב לפני הקב"ה! און ווער קען דאס ביי שטיין?!

זהו מה שכתב הרה"ק ה'נועם אלימלך' זי"ע (פ' בא ד"ה ויקרא משה) על החסידים הראשונים שהיו 'שוהין' שעה אחת, שהוא מלשון הכתוב בפרשתינו (בראשית כד, כא) 'והאיש משתאה לה' פרש"י **"משתומם ומתבהל!"** כמו שרבי יעקב שמשון היה בפחד ובמורא על אביו שצריך להתייצב לפני הש"ת, כך ואלף אלפי פעמים יתר על כן היו החסידים הראשונים נגשים בחיל ורעדה בכל יום ויום לפני כל תפילה.

ברם! דער הייליגער נועם אלימלך זי"ע שעיניו היו צופיות למרחוק עד ביאת המשיח בב"א, וראה את מצב הדורות באחרית הימים, שיהיה קשה עד מאד לצמצם את המוח והלב בתפילה מתוקף אורך הגלות ומרירותו הקשה... כבר הקדים ואמר (פ' בראשית הדיבור הראשון) בלשון קדשו:

"תפילה הוא לשון קשר, שמדבק עצמו בכורא ב"ה בדביקות גדול. ולזה צריך התאמצות יותר, להתפלל תמיד להשי"ת ב"ה שיהיה בעוזרו לבל יפרידו היצה"ר מדביקות הבורא, כי טבע האדם שעלול הוא במחשבותיו בעניניו ובעסקי העולם הזה..."

בזה מפרש שם פירוש נורא מאד במאמר הכתוב (בראשית ו, ה) אלמלא מקרא שכתוב אי אפשר לאומרו:

'וירא ה' כי רבה רעת האדם בארץ' - ר"ל כל זמן שהאדם בארץ רבה רעת האדם - ס'איז ביטער און שלעכט, 'וכל יצר מחשבות לבו רק רע כל היום' - כי גם הרוצה לעבוד השי"ת ואינו עושה רע, אעפ"כ מחשבתו מושכתו רק רע כל היום! 'וינחם השם' פירוש נחמה היה לו ית' בזה שיש לו לאדם התנצלות לפניו ית'... 'ויתעצב אל לבו' - פי' השי"ת התעצב בשביל לבו של אדם שנתן לו לב אבן כזה...

ושויתי ה' לקראתי שתרחמי עוד בגלותי... ואתפלל כדת כראוי וכנכון

בשנות הזעם רח"ל באחת הפעמים כאשר ברח הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע מגוי אל גוי ומממלכה אל עם אחר - ממקום למקום, ביקש לפתע מהמשמש בקודש שיורה לנהג שהסיעו, לעצור מיד את הרכב, כיון שהוא מוכרח לרדת לכמה דקות. אמר לו המשמש, איך אפשר לעצור כאן, הלא כל הדרכים הם בחזקת סכנה?, הנאצים הארורים מסתובבים בכל מקום, ובכל רגע הם יכולים לתפוס אותנו?! הרבי חזר ואמר אעפ"כ... כל נסיונות המשמש להניע אותו מזה לא הועילו, והנהג עצר את רכבו בשולי הדרך.

הרבי מבעלזא יצא מהרכב נגש לפינה סמוכה, נעמד שם ולחש כמה מילים, ונכנס שוב לרכבו והמשיכו בדרכם, ויהי לפלא.

כמה שנים לאחר שכבר שקטה הארץ, כאשר עלה הרבי מבעלזא זי"ע לארץ ישראל הלך לבקר את הרב מפרשבורג רבי עקיבא סופר זצ"ל, שם נודע הדבר על מה ולמה נעצר בשולי הדרך למרות הסכנה הגדולה.

הרבי מבעלזא בעצמו סיפר לו על אותו המעשה, ואמר לו, שהרגיש בדרך מעין טירוף הדעת, וחשש על כך מאד, לכן הוריתי לעצור את המנוסה המבוהלת, ירדתי להתפלל בצדי הדרכים ובקשתי מהקב"ה, רבונו של עולם, הושע נא נפש מבהלה! און נאך דעם איז מען ווייטער געפארן - לאחר מכן המשכנו הלאה בניסיעה...

ברור שאין לנו שום שייכות והשגה בגודל קדושתו ורום ערכו, אבל למדנו מתוך המעשה כמה דברים נוראים ביותר. למדנו: כי להפסיד את הדבקות בה' מתוך טירוף הדעת מסוכן יותר מהסכנה ליפול בידי האוררים ימ"ש... הבעלזער רב שהיה כל כולו דבקות בה', לא יכל להרשות לעצמו להסתכן בזה אפילו לו לרגע אחת גם לא... ולמדנו: שכאשר לא רוצים לאבד את הדבקות בה', עוצרים את הכל - מ'שטעלט אַלעס אָפּ און מ'שרייט צום אַייבישטער: אנא ה' הושיעה נא - הושענא נפש מבהלה... כי אין דבר גרוע יותר מאבידת הדעת!!! ולמדנו: זיך נישט דערשרעקן - לא להבהל, אם אתה מרגיש איבוד הדעת, אין לך סכנה גדולה מזו, לכן עצור את עצמך! ואל תביט אחרך ובסביבותיך, כל אשר בכוחך לעשות להושיע את עצמך מנפש מבהלה - עשה, ויהי אלקים עמך.

רבינו זי"ע כותב בתוך מאמרו הק': **כי יסוד ענין התפילה הוא בחינת הדעת כמאמר הירושלמי "אם אין דעה תפילה מניין", ודעת הוא בחינת התבטלות להשי"ת.**

אמנם רבינו מדבר על ענינים גבוהים במדרגות התפילה, אבל אין מקרא יוצא מידי פשוטו, המשמעות של תפילה היא 'דעת' - להתחבר בדבקות עם הקב"ה... ולאנשים כערכנו, דור יתמי דיתמי, גם פשוטו של מקרא זה אינו דבר פשוט כל כך, כפי שלמדנו מדברי הנועם אלימלך זי"ע הנ"ל.

מהי העצה לכך?, ווי קומט מען צו דעת און צו א' שטיקל'ע דביקות?!

לזה באו תלמיד מרן הבעל שם טוב זי"ע בספרי החסידות והרבו לדבר על ענין הכנה לתפילה, מתוך טהרת הגוף והנפש, ויגיעה בתורה או ספרי יראה וחסידות. שעה אחת - ואין צריך לומר כמה שעות של לימוד קודם התפילה, הוא מעין עצירת הרכב של הבעלזער רב זי"ע... למרות כל החיצונים שרודפים אחרינו, ומבקשים להטריף את דעתנו באופן של 'תכבד העבודה על האנשים' - שלא יהיה שום זמן של התבוננות, עם כל זאת 'הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא' מי שרוצה להשתייך לעם זו [ומי לא?], ולבוא לבחינת דעת, צריך צריך שיבוא להתבטלות - לבטל את רצונו לרצון הקב"ה על ידי שיתגבר כארי לעמוד בבוקר לעבודת בוראו - מ'שטעלט אַלעס אָפּ און מ'שרייט צום אַייבישטער: **שתרחמי עוד בגלותי לגאלני ולעורר לבי לאהבתך בלי עצב... ואתפלל כדת כראוי וכנכון...** אנא ה' הושיעה נא - הושענא נפש מבהלה... און מ' פארט ווייטער - נכנסים לרכב המשובח והמפואר ביותר - **א בלאט גמרא!** ונוסעים עם זה אל מחוץ לחללו של עולם, כמו שאמר בקדשו הרה"ק הבית אהרן מקארלין זי"ע (ליקוטים אות קמב): **ללמוד תורה שעה אחת קודם התפילה בימות החול הוא בחינת גן עדן התחתון, ובשבת קודש הוא בחינת גן עדן העליון!**

את עבודת השכמת הבוקר של הרה"ק בעל דברי חיים מצאנז זי"ע אין כאן די מקום לתאר, אולם על פרט אחד ששייך לענינו אי אפשר לפסוח עלי:

פעם בבוקר השכם נכנס הרב מבאריני זצ"ל לחדרו של הדברי חיים כיון שרצה ללמוד ממנו סדר הנהגת השכמת הבוקר, וראה איך שברגע כמימרא היה מתגבר ממש כקימת ארי [הארי אינו מתמהמה בקומו, מיד כשמתעורר הוא נעמד על רגליו], ופתא את פה קדשו ואמר בקול רם "מודה

אני לפניך מלך", כשהגיע לתיבת 'מלך' חזר עליו כמה וכמה פעמים, עד שאמר מתוך תוכיות הלב באנחות, מִלֶּךְ? אֵיךְ שפיר נישט - אני איני יודע ואיני מרגיש את המלך! ולא אמר יותר עד שנטל ידיו ובירך ברכות השחר וברכת התורה, הכל בעודנו יושב על מיטתו, וציוה להגבאי שיביא לו גמרא, והתחיל ללמוד בגמרא כשעתיים או יותר, ואחר כך סגר הגמרא, והראה בידי קדשו על לבו ואמר: אַה אַה! עכשיו הנני יודע ומרגיש שהוא 'מלך' וסיים "חי וקיים שהחזרת בי נשמתני בחמלה רבה אמונתך (דרכי חיים חלק המנהגים אות 1).

מי שאין בכוחו וזמנו להקדיש שעה שלמה, יעשה כל מה שבכוחו לעשות, ואם באמת אנוס הוא על פי הדיבור, הקב"ה ישלים לו את כל החסר, כי בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו, והבא ליטהר מסייעין אותו. בין כך ובין - בין מי שיש לו זמן הרבה להכין את עצמו, ובין מי שאין לו אלא זמן מועט בלבד - כולם צריכים לחזק את עצמם ביותר עם דבריו הקדושים של הב"ח (סי' צ"ח): דהגם שאין בידי האדם להכין את לבו, שהרי נאמר 'תכין לבם' משמע שרק הקב"ה יכול להכין הלבבות... אפילו הכי יתעורר האדם ויטכין בדעתו לכוון... כי אז ודאי הקב"ה עוזרו, כי הבא לטהר מסייעין אותו, וכדברי הגר"א זי"ע שאמנם חז"ל לא הגדירו מהו 'הבא', כמה פסיעות צריך לבוא, אבער קומען דארף מען - אבל צריך לבוא...

יודוע הכלל הגדול שכתבו הספרים הקדושים, שמצד האדם ההכנה למצוה גדולה מהמצוה עצמה [ואכמ"ל בטעם הדבר], לזה כותב הבעל התניא:

"מתוך התבוננות קודם התפילה גם אם עדיין לא בא ליראה ופחד בהתגלות לבו, מ"מ כיון שבשעת מחשבתו היתה כוונתו להמשיך על עצמו עול מלכות שמים ויראתו ית', והיא קבלה אמיתית כיון שזהו טבע נפשות של כל ישראל שלא למרוד בהקב"ה, הרי בשעה ורגע זו על כל פנים מורא שמים עליו, ומקיים בזה מצות היראה במה שממשיך היראה במחשבתו. "ולא זו בלבד אלא גם התורה והתפילה וכל המצוות שעושה אח"כ נחשבות לעבודה שלימה וגמורה".

אַה! גיוואלדיג, גן עֶדֶן אויף די וועלט - גן עֶדֶן עֲלֵי אֲדָמוֹת, אַזוי ווי דער הייליגער לעכוויטשער האט געזאגט: אַזאַ פֿינסטערע וועלט פֿאַר ווער ס'ליגט אין איר, אין אַזאַ ליכטיגע וועלט, פֿאַר ווער ס'ליגט נישט אין איר -- ברוך אלקים אשר לא הסיר תפילתי וחסדו מאיתי, גיוואלדיג! אשרינו, ווי גליקלעך זענען מיר!

לכן אומר רבינו זי"ע במאמרו: "שצריך כל אחד לקבל על עצמו ענין התפילה, להסיר כל דברי העולם מלבו ולטהר רעיונו ולהכין לבו להתפלל בכוונת הלב, והוא כמו שכתב הרמב"ן באגרתו: והסר כל דברי העולם מלבך בעת התפילה וטהר רעיוןך וחשוב הדיבור קודם שתוציאנו... וכזה יהיו דבריך ומעשיך ומחשבותיך ישרים, ותפילתך תהיה זכה צלולה וברורה ומכוונת לפני המקום ברוך הוא".

מילתא דפשיטא להו מיבעיא לן - מה שהיה פשוט כל כך לכל חסידישער איד בכל הדורות

עד לדורנו זה, צו זיין א פארטאגס מענטש, להשכים קודם התפילה להכנה דרבה, בתורה או בתהילים ושאר ספרי קודש, הרי שהיום בדורנו אין הדבר פשוט כל כך. בזמנינו היום, מעטים הם אַזעלכע מושגים, כאשר הגיד לי מו"ר בעל השבט הלוי הרב וואזנר זצ"ל, שהנסיון של דורו של משיח אפילו אלו שרוצים להיות עבדי ה', הוא בענין של 'בשכבך ובקומך'... מ'גייט נישט שלאפן ווי עס דארף צו זיין, און ממילא שטייט מען נישט אויף אזוי ווי עס דארף צו זיין, און מיט דעם וויל דער יצה"ר אוועק נעמען דעם דעת פון א מענטש, און דארט ליגן אלע חורבנות רח"ל, אזוי ווי חז"ל זאגן: אם אין דעת הבדלה מנין... ואם אין דעת תפילה מנין.

נישא לבבנו אל כפים

הנביאים הקדושים כשהיו מדברים על ענין התפילה היו מזכירים זאת בלשון 'נשיאות' - והוא מלשון התרוממות, וכך אומר דוד המלך: אליך ה' נפשי 'אשא'. וירמיהו אמר: 'נישא' לבבנו אל כפים, ועוד כהנה. איזה נשיאות ואיזה התרוממות צריך לתפילה?

ענין הנשיאות הוא כמו שכתב רבי אברהם בן הרמב"ם ז"ל בספרו 'המספיק לעובדי ה' (שער הפרישות): "היודע 'משאת' נפשו יקל עליו לעזוב כל הן שבעולם להתקרב את ה'!"

'משאת נפש' פירושו התלהטות ותשוקת הנפש, ושאיפות להתרוממות - להיות בן עליה - צו זיין אביסל העקער, כל קושי החיים הרוחניים, וקושי העמידה בנסיונות החיים הם רק כאשר אין האדם יודע את 'משאת נפשו'! הוא לא מכיר בערכו הרם, ברוממות נפשו - נפש אלקי ממעל. במיוחד בעבודת התפילה שם הנסיונות מתגברים בגלל זה עד מאד, כי היצה"ר לא ינוח ולא ישקוט, ויפעל בכל מיני ערמה למנוע מהאדם את דקותו בה', ואם בכל הנסיונות צריך האדם לדעת את 'משאת נפשו', על אחת כמה וכמה בעבודת התפילה, ומי שחסר לו ידיעת רוממות נפשו, לא יהיה רוממות א-ל בגרונו כי יחסר לו חרב פיפיות להלחם עם יצרו.

כבר הבאנו בשבוע שעבר שכל ענין הנסיונות הם להגביה ולרומם את האדם ולא להיפך ח"ו, מי שאינו יודע את סוד הנסיונות אינו יודע מה הוא מפסיד בכל פעם שאינו עומד בנסיון! אם הנסיון הכללי של דור זה - דור הבירור של מי לה' אלי! הוא בענין של 'בשכבך ובקומך' יש לדעת שכדאי כל הצער והיגיעה לעמוד בנסיון זה, כל כל נסיון הוא אוצר של מתנות טובות אשר לא יכילהו הרעיון...

וכאן הבן שואל: עד מתי? וכלשונו הקדוש של הרה"ק רבי אהרן הגדול מקארלין זי"ע ששאל לאחד -- "ביי ווען וועסטו זיך וואלגען אויף די וועלט" - עד מתי תסתובב כך בעולם - כאיש חסר דעת. וכך גם צריך לשאול את עצמו כל מבקש ה'.

לסיכום: כדי להיכנס לעלמא דכיסופין - עולם התפילה בדקות עילאה, צריך בחינת 'דעת' על ידי שיכנס לתפילה שיעור שני פתחים, אחד לצאת מעניני העולם הזה - שהוא עולם החיצוני והפירוד, והשני להיכנס לעולם הפנימי להתייחד עם הקב"ה, והוא על ידי הכנה דרבה קודם התפילה, ולהתפלל במנוחת הדעת ובטחון בה' שיעשה הטוב והנכון לו, כל אחד כפי יכולתו, והבא ליטהר מסייעין אותו.

פרק ג - התעוררות לקריאת פרשת חיי שרה והפטרתה

אשר קדשנו ... בבריתו של אברהם אבינו

לפני כעשרים ושלוש שנים בשנת תשס"ב, נסע האדמו"ר מנדבורנה שליט"א לראשונה לאוקראינה, כשחזר משם סיפר מעשה נורא שראה שם:

בבוקר הראשון נכנסתי להתפלל בבית המדרש שם. היו שם כ'מנין' זקנים, והגבאי היה אברך צעיר.

לעת קריאת התורה ראיתי יהודי זקן עולה לתורה, ושני אנשים גבוהים וחסונים מגודלי שער פרא, מלווים אותו. לאחר התפילה, מיד לאחר שחלץ התפילין, שלף הזקן בקבוק קוניאק ושתה כחצי בקבוק בבת אחת על ליבא ריקנא...

תמהתי, איך הוא יכול לשתות חצי בקבוק קוניאק מיד על הבוקר?

ניגשתי אל הגבאי ושאלתיו לפרש זקן זה.

השיב לי הגבאי וסיפר: זקן זה היה גנרל בצבא הרוסי, לאחר נפילת מסך הברזל, קראה לו אמו, ואמרה בבכיות כי היא חשה שקרב קיצה, וברצונה לגלות ולומר לו סוד, שהיא הסתירה כל ימיה את זהותה האמיתית, ולמעשה היא יהודיה, ואם כך גם הוא יהודי, והיא רוצה שיידע מכך. ומיד שבקה חיים.

הוא שמע את דברי אמו, אך לא ידע כלום מהו יהודי ומהי כוונת הדברים. וכך הסתובב מבלי לדעת מה זה 'יהודי'. עד שמצא בחשאי אדם אחד שכיהן כרב והיה לו אימון בו, ושאלו מהו יהודי? הלה הסביר לו מהו יהודי, ושיש בורא עולם שנתן לנו את התורה ומצוות. והדבר הראשון שעל יהודי לעשות הוא ברית מילה. הגנרל הזה ידע כמה מילים באידיש, ואמר: "אם לא חייתי כל ימי כיהודי, לפחות אמות כיהודי".

הוא היה אז בערך בגיל שבעים וחמש, הסבירו לו מה זה ברית מילה, וסיכמו עם רב ורופא בבית חולים למול אותו. בהגיעו לחדר ניתוח ראה שמתכוננים לניתוח, ובין הכלים שם ראה מזרק גדול, שאלם הזקן לפרש מזרק זה, והסבירו לו שמזרק זה מונח חומר ההרדמה על מנת שלא ירגיש את הכאב.

תמה הזקן ואמר, שכאשר למד את הלכות ברית מילה, לא שמע מהרב על מזרק... ושאל: "האם אברהם אבינו גם כן עשה כן?!"...

הסבירו לו שלא כל אחד הוא אברהם אבינו, אך הוא עמד על שלו והתעקש שאינו רוצה לקיים

את המצוה בהרדמה. אברהם אבינו היה בן תשעים ותשע שנים בהמולו, ואילו הוא רק בן שבעים וחמש! ואכן עשו לו את הברית מבלי שהוציא הגה מפיו.

סיים הגבאי ואמר: "אז אתה עוד תמה כיצד הוא יכול לשתות חצי בקבוק קוניאק אליבא ריקנא?..."

כששמעתי זאת, החלו. עמדתי וחשבתי: רבש"ע, ראה יהודי שלא ידע מעולם מה זה יהודי, ועתה נתברר לו מהו יהודי, והבין את הדבר מעצמו, ולא רצה לעשות אחרת ממה שעשה אאע"ה. ואילו אני, אברך צעיר שגר בבני ברק, הולך למקוה ומדמיין שאני קרוי "חסיד". היכן מסירות נפש למצווה? קצת להתייגע? אני רק חושב שכל העולם לא נברא אלא בשבילי, ומה עם הקב"ה? האם לא מגיע לו קצת הנאה ...

את הדרך שיהודי זה למד מבריתו של אברהם אבינו, כתבו בספרים הקדושים שיש לכל אחד ללמוד מאברהם אבינו שלא להתפעל או להתבלבל ולבוא לחלישות הדעת מהנסינות, כי זה אחד מהתכסיסים הגדולים ביותר של היצר הרע שמכניס תמיד את האדם לחלישות הדעת, על ידי ההרגשה שאין לו כח להתמודד, ועל מה שרואה תמיד שנכשל עוד ועוד, ובכך הוא מקרר אותו ומכניסו לתדמה עמוקה ויאוש בעבודת השי"ת.

ההעצה לכל זה [יש להאריך בזה וכאן נכתוב רק בתכלית הקיצור ואי"ה עוד חזון למועד]: לא לבחון את עצמו עם התוצאות של המעשה, שהרי התוצאות הם אך ורק מעשה ה', כי הוא לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים, חלק העבודה של האדם היא ההשתדלות והתמדת היגיעה פעם אחר פעם, ויחזק את עצמו כאותו זקן בבריתו של אברהם אבינו, שהרי כל הנסינות כולם שעוברים כלל ישראל עד סוף כל הדורות, כבר עבר אברהם אבינו ע"ה ועמד כולם, וכל מה שעשה הרי היה ביחודא שלים בשם ועם כל ישראל עד סוף כל הדורות, ואם אבינו הזקן אברהם אבינו ע"ה עמד בכל אלה, הרי שרק עם כוחו של אותו זקן נוכל גם אנו לעמוד בכל אלה לאחר שנבקש מהקב"ה שיעזור ויגן ויושיע לכל החוסים בו, ונאמר אמן...

רבינו הגדול הישמח ישראל זי"ע (ר"ח כסלו אות א-ב) מגלה סוד - את הכוח הגדול שיש היום לכל אחד ואחד מאיתנו בלי יוצא מן הכלל, וכה הם דבריו הק':

"כי בעת הזאת גם זה הוא יקר בעיני ה'. וכמאה"כ: 'ודבר ה' הי' יקר בימים ההם'. היינו בימים ההם אף הדיבור בלבד מה שאומר אחד לחבירו שיש ה' שהוא היחיד ומיוחד, גם זה הוא יקר בעיני ה'... בעת החשכות באחרית הימים שתוקף הצרות והגלות מתגברים בכל יום ויום, אף מי שעובד ה' בהשגות קטנות יקר הוא בעיני ה', כאילו הי' מיוחד יחוד השם בכל הכוונות הראויות לכוון!!!... וכמו שאמר אאמו"ר זצלה"ה זי"ע בשם מוהר"ח ויטאל שהקשה להאר"י הק' על הירושלמי על מתניתין פרתו של ראב"ע היתה יוצאת ברצועה שבין קרני' שלא ברצון חכמים א"ר חנני' פעם אחת יצאת

והשחירו שיניו מן הצומות, והקשה לו אנן מה נעני אבתרי, אם בארזים נפלה שלהבת
מה יעשו אזובי קיר, ואם על הדבר הקל הזה הי' מסגף א"ע כ"כ עד שהשחירו שיניו אנן
מה נעני אבתרי? והשיב לו: "בזמן הזה אף צעקה ואנחה אחת אמיתית מעומק הלב
מתקבל לרצון לפני ה' כהתענייתים משנים הקדמונים!".

בפרשת וישלח (סוף אות ה) כותב הישמח ישראל ז"ע: שבזמן הזה בנקל יוכל לזכות לאמונה,
וז"ל ק:

"באמונה החזקה יוכל להמשיך חיים מלעילא בבחינת 'צדיק באמונתו יחיה' לכל
המקומות ולבכות החשכות שיהי' בבחינת חי, 'ובפרט בזה"ז בנקל יוכל לזכות לאמונה,
שמתנוצץ אור האמונה מאבות הק' שהופיעו אור אמונה לעת החשכות, ונצרך רק
שיגיעו מעשיו למעשה אבות היינו בנגיעה בלבד!".

ובפרשת השבוע שהוא "סגולת הזמן המתעורר מכח הקריאה", והכח שמתעורר בפרשת חיי
שרה כותב הישמח ישראל ז"ע (חיי שרה ה) וז"ל:

...ונחלתם 'לעולם' תהי'. הזמן נקרא 'לא הוו', כי הימים חלפו ועברו כיום אתמול
כי יעבור ואין, אך אם זוכה לקדש ולטהר הזמן מכניס הוי' בהזמן, ויש לשנים האלה
קיום והיות למען יעמדו ימים רבים, וזה נחלתם לעולם תהי, ר"ל בקדושת מעשיהם
התמימים היו מכניסים הוי' בהזמן, שיהי' לעולם לבני בניהם לעת רצון בעת הצורך
בימי עניינו ומרודינו, להקים גם שנותינו אשר אין להם קיום והויות. והקריאה מעורר
הזמן והזמן מעורר הקריאה ומסוגל לתשובה!. ועוד כתב שם (אות ו): וז"ש במד' ואלה
ימי חיי אברהם שחיבב הקב"ה שנותן של צדיקים וכתבם בתורה כדי שתהא נחלת
ימיהם זכורה לעולם, היינו ע"י מה שקורא בתורה ימי שנותיהם נתעורר קדושת הזמן
קדושת שנותיהן, ובאורם נראה אור.

בעלות הלהב השמימה

אחד הדברים המסוגלים ביותר להועיל להתחבר בנגיעה של אפס קצהו במטבע של אברהם
אבינו, הוא עבודת ה' בהתלהבות וחיבה יתירה כדברי הרה"ק בעל דברי חיים מצאנז ז"ע (פרשת
וירא) על מה שאמרו בגמרא בבא בתרא (ז:): שמרגלית היתה תלויה על צווארו של אברהם אבינו
שכל הרואה אותה היה מתרפא, ומהו אותה המרגלית? ואומר על הדברי חיים ז"ע:

"על פי מה שמבואר ברמב"ם ז"ל (מו"ג ח"ג פרק נא) שכל החסרון שיש לאדם [בגשמיות
וברוחניות] הוא מחמת שבעונו הוא נפרד מהשי"ת ואז מושלים בו הדינים רח"ל, אבל

אם אדם דבוק בה' לא יחסר לו שום דבר. והנה הרוואה את אברהם אבינו ע"ה מדבר מתוך צוארו דיבורים קדושים בהתלהבות ודביקות הבורא ית"ש התלהב לבו גם הוא, ואז נתרפא מחליו, כי אדם הדבוק בה' לא יחסר לו כל טוב.

וזהו שכתב השולחן ערוך בהלכות תפילה (או"ח צה, א) על חסידים הראשונים שהיו מתבוננים בעצמם עד שהגיעו להתפשטות הגשמיות, כלומר שיצאו מחלק הגשמי שבהם ונתדבקו רק בחלק הרוחני שבקרבם, ועל ידי זה נתקשרו ונתדבקו השי"ת.

והנה המחבר לא כתב בשולחנו הערוך סיפורי צדיקים אלא רק מה שנוגע להלכה בלבד, ואיך אם כן הוא דורש מאיתנו את העבודה של חסידים הראשונים, הרי הקב"ה נטע אותנו בדור של תחת העקביים של חסידים אחרונים האחרונים, דור של חלושי דעת וטירוף ובלבול הדעת מתוקף אורך הגלות, ומה לנו עם חסידים הראשונים, ואיך קבע המחבר את זה להלכה לכל אחד ואחד מישראל בכל הדורות!?

התשובה לכך מבאר הרה"ק בעל התניא זי"ע בספרו ליקוטי תורה (פ' חוקת דף סב) כשהוא מבאר את ענין ההתלהבות לתפילה ולכל דבר שבקדושה, והיוצא מדבריו הק': שאמנם המחבר נתכוון להראות וללמדנו את היעד להיכן צריך האדם לשאוף ולהגיע, לקרבת אלקים ודבקות בו יתברך, אבל "בדורנו צריכים להתפלל יותר בהתלהבות, וכן בכל דור למשה, ולא משום דאכשור דרא, אלא אדרבה, מפני גודל הרע אשר נתערב ונתרכב בכל דור ודור, צריך להפרידו על ידי אש חזק בתפילה... כדי לטהר את הלב ולהפרידו מריבוי הפסולת" וכמוכן שכל זה אמור לא רק לגבי תפילה אלא בכל דבר שבקדושה.

גוֹשׁ שַׁבַּת גוֹשׁ שַׁבַּת

א פריילעכע לעכטיגע און א לוסטיגע שבת

שבת שלום ומבורך

שבת של מחשבה והתבוננות.

שבת של תפילה בחכמה ודעת בדבקות עילאה.

שבת של יש קונה עולמו בשעה אחת - למעלה מדרך הטבע.

שבת של דבר ה' יקר מאד - למנוחת הדעת והנפש מתוך התחזקות באמונה ובטחון.

לעילוי נשמת

זקני הרה"ח ר' מאיר דב"ר שמעון יצחק ז"ל רבניצר

נלב"ע י"א אדר

א"מ הרה"ח ר' בנימין ב"ר מאיר דב"ר ז"ל רבניצר

נלב"ע ז' תשרי תשפ"א

א"מ האה"ח מרת בריינדל ב"ר אברהם ז"ל רבניצר

נלב"ע ב' ג' כסלו תשנ"ה

מו"ח הרה"ח ר' נתן נטע ב"ר שמעיה ז"ל שושיצקי

נלב"ע ט"ו מרחשון תשס"א

ת.נ.צ.ב.ה.

